

תולדות התנאים: ר' חייא (י)

מועד קטן דף כח

ענף יוסף

אֲדַרְהוּא גִבְרָא חֲמֵי לֹא קָא מַרְחָם מִר' חֲמֵי לִיב שׁוּעָא דְנוּרָא - גִבְרָא מִשֵׁם שְׂמוּנָה עַל הַמְלָאךְ הַמִּזְוֵה לְבִיבָא בְּשִׁמְיָהּ וְלֹא הֵינָא בְּלֹא הוּא מְנִי לְמִקְרַבָּה לִיב חֲמֵי לִיב שְׂמוּנָה עַל הַמְלָאךְ הַמִּזְוֵה לְבִיבָא דְלִיבָא רַבְנֵי סִימָן לִיד וּמִיָּם בְּס וְחֵי דְלִמְר לִיב הַמְלָאךְ כְּשֵׁם כֹּהֵן גִבְרָא חֲמֵי לֹא קָא מַרְחָם מִר' חֲמֵי לִיב שׁוּעָא דְנוּרָא לְרַמְזוּ לֹא שְׂמוּנָה עַל הַמְלָאךְ וְלֹאן חֲמֵי לִיב נִפְשִׁיָּהּ : :

ר' חייא לא קא מצי למקרבא ליה יומא חד דמי נפשיה כעניא אתא טרף אבבאי א"ל אפיקו ליה ריפתא (לעניא) אפיקו ליה א"ל קא מרחם מר אעניא אהווא גברא אמאי לא קא מרחם מר גלי גביה ואחוי ליה שוטא דנורא אמצי ליה נפשיה :

קא מרחם מר אעניא דכסבור הייט שאני עני טוד ללחם ושולח לי : אהווא גברא - כלומר עלי מדוע לא תרחם ומי לי נשך ולא תסרחני לכה כמה פעמים דמהפקדנה למייתי ליה למר דהוא ענא : אחוי ליה - מה"מ שועא דנורא וגלי ליה דהוא מה"מ והמליא ליה

יחסי תנאים ואמוראים

רבי יהודה ברבי קלונימוס משפירא
(רבי של רבי אלעזר ברגמייא בעל הירושא)

יחסי אמר עליה כליהה כהנייה
כס הערות יצויים
מאת
הרב יהודה ליב הכהן מימון

ומעשיו של ר' חייא היו גדולי מאד שאף בזמן שהגיעה שעתו ליפטר לגן עדן לא היה כח בשליח להתקרב אצלו אפילו כששותק מדברי תורה כדגרסי בשלהי משקין ר' חייא לא הוה קא ממצי ליה נפשיה למקרבא ליה יומא חד אידמי ליה כעניא אתא וטרף אבבאי אמר אפיקו ליה ריפתא לעניי אפיקו ליה א"ל לא קא מרחם מר עניא עליה דהווא גברא אמאי לא קא מרחם מר וכי אלמא אע"ג דלא הוה גריס אי לאו דאמצי ליה נפשיה לא הוה מצי למקרביה לותיה וזו מעלה יתירה וגדולה!

ספר שיחות מוסר

מאת
אדוני מורנו זצ"ל
הגאון הגדול
מרן רבי חיים ליב שמואלביץ זצוקללה"ה
ראש ישיבת מיר

וכך אנו מוצאים בעובדא דר' חייא (מועד קטן כח) שלא הלי יכול מלאך המות לפגוע בו, מה עשה, נדמה לו כעני וביקש ממנו פת לחם, ונתן לו. א"ל מלה"מ לר' חייא "ולא קא מרחם מר אעניא, אהווא גברא מייט לא קא מרחם מר. ואמצי לר' נפשיה" פי', כשם שאתה מרחם על העני, למה לא תרחם עלי, ומסר לו ר' חייא את נפשו, יעו"ש. ולכאורה אין הדברים מובנים כלל, ומה טענה היא זו, שכשם שריחם על העני כן עליו לרחם על מלה"מ. והרי על העני ריחם לתת לו פרוסת לחם, וכי משום כך עליו למסור את נפשו? אלא עייב צ"ל שירודע ה"ל מלה"מ בר' חייא שכשהוא נותן לעני פרוסת צדיקים חביב עליהם ממוןם יותר מגופם וכמו שנתבאר. עד שה"ל יכול לתובעו על סמך זה שאף עליו יחוס וימסור בידו את נפשו ממש.

מועד קטן דף כח

מדרש"א

ד'ר' חייא נהוהו כיפי דנורא בן רקיעא
מהס טרסה על מעלה המות
עין יוסף

כיפי דנורא - אגניס של אור - ורמו דנחית דינא לעלמא כמו אגני נרד ולא שרדו כמלכיס שחמיו היה אור השפעתו עליהם והשתא נהפך לאגני אור :

פרק תשיעי בלאים

ע"א ואשכח תלת זנין יהודה בני אחריך ואין עוד. חוקיה בני אחריך ואין עוד. אחריך יוסף בן ישרא ואין עוד. תלת עיניו מסתכלה אית אמר ליה אפיך אפיך שמע קליה דר"ח רובא אמר דרב יהודה בריה נפיש דרב הונא יתיב ליה ולא קביע עריו מתיב ליה אמרין כמה דלא קביע עריו מתיב ליה כן זרעיתיה לא פסקה דעולם ויצא משם והיה בן שמונים שנה (*ונכפלו לו שניו).

פני משה

לא היה כדאי לראות את ר"ח מפני גודל מעלתו: ובסופא. ההחיל לנער עלמו ולאמר מה זה וכי היה יגע בתורה יותר ממני ואמר לו הוא ריבן תורה בישראל יותר ממך ולא עוד אלא שהיה גולה כדי להרביץ תורה: את הויסה גלי מילף. אהה הייט גולה כדי ללמוד והוא היה גולה ללמד לאחרים: אן. היכן אנו קוברין אורו ונחננו עלה ביניהם ואמרנו המוטב ונכון הוא להניחו אלל ר"ח

ר' יוסי. ההענה שמונים תעניות שזכה לראות ר' חייא רבה שכבר היה ציטיבה של מעלה ולכסוף ראהו וכנזון ידיה רעו לכבדו וכוה עיניו: ואין. וא"ת שר' יוסי אדם קטן היה ולא היה כדאי לראותו לא היה דהא חד גרדיי באלפני ר' יוחנן וא"ל ראיתי בחלום הרקיע נופל וא' מחלמדיך סומך אורו שלא יכול: וחכים את ליה. אם יכול אתה להכירו ולאמר אם אראהו אכיר אותו והעברו כל תלמידיו לפניו והכיר לר' יוסי שזהו שראה בחלום הכי שאלם גדול היה ואעפ"כ

רבה שהוא משלהם מבני ככל: מאן בעי מיהב ליה: מי הוא אשר ימלא לבו להכניסו לשם וא"ר חגי אגני אכניסנו להניחו שם: עילתך את בעי. עילה והואנה אתה מבקש לפי שאדם זקן אתה ורלונך למות שם ולהקבר אלל ר' חייא: יהבון משיחא אחת ברגליי. יהנו לקבור משיחא אחת ברגליי: ואין ענייית. שהעכב שם הרבה: אהון גרשין. הנכרו אותי ע"י החבל והמשיחה לחון: עאל ואשכח תלת דנין. שלשה שהיו מודנין לוחם בקול שבת ותהלה. א"ר רנין גרסי' ג' קולות של שבת: יהודה בני אחריך ואין עוד. זה יהודה בנו של ר' חייא וכלומר שאין עוד אחריך בחסידות ובמעלה וכן לחוקים בנו וכן ליוסף בן ישראל הוא

יוסף הדיק: חלה עטוי מסתכלה. הגביה ר' חניי פניו וחלה עיניו לראות ושמש דאיהאמר ליה אמיך הפיך. כן הוא בכתובות. הפל פניך והזהר מלהסתכל ושמש קולו של ר"ח רבה שאמר לרב יהודה בריה נפיש לרב הונא יתיב ליה. הנה לרב הונא מקומך שנישש ויקבר כאן:

ולא קביל עליו מהיב ליה. ולא קבל עליו רב הונא שימנוד רב יהודה ויקבר במקומו והו מרוב ענותו: אמרין. שמש רב חניי קול שאמר:

כשם שלח קיבנ ענב זה שיעקור רבי יהודה ממקומו וישב הוא שם כן נשכח זה לא יפסוק זרעו לעולם: ולא משם. רב חניי והיה בלוחו זמן כן שמונים וכפלו לו שני על שנתשס. עס רב הונא!

עלי תגור - מטבת כלאים

ר"י צם למחמי ר"ח רובא ולסופא חמא וכו' וכן רשב"ל צם תלת מאה צומין וכו' ולא חמיתיה. יתכן שמפני כן חמדו גדולי א"י אלו לראות את פני ר"ח בחלום מפני שאמרו בסוכה כ אמר רשב"ל הריני כפרת ר"ח ובניו שכתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה חזרה ונשתכחה עלו ר"ח ובניו ויסדה, וכן העיד ר"ח בכתובות על עצמו אנא עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל בארץ ישראל. ועשה זה במס"נ כדלקמן דגלי מבבל כדי להרביץ תורה בא"י ועיין בכתובות ק"ג גודל עמלי הגופני והרוחני בזה ואף שבתקופת ר"ח היה רבי הושעיה אבי המשנה ור"ח ר"י ורשב"ל ועוד תלמידי דרבי, אעפ"כ היתה צפויה שתשתכח התורה מא"י משכבות הרחבות מהדור הצעיר ומדור יבא, ואחרי דר"ח רובא הציל התורה משכחה בא"י וראו בו גדולי א"י אלו הרבי של בני א"י, שכן אמר רשב"ל אף לאחרי הרבה שנים הריני וכו' כמו שאומרים על רבו המובהק רק בתוך יב"ח. והתגעגעו לראות את האדם הגדול הזה ולהכירו בחלום כדי להתבונן על היקף גדולתו ומעשיו וכמו שאמרו בשבת פ"א ה"ב כל הצומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו, ופירש קה"ע דכתיב והיו עיניך רואות און מוריך שעי"כ יבין השמועה ויחדור לעומקה והקיפה, ואם זה בשמועה אחת כ"ש שיהא רואה המציל תורה משכחה בא"י כאילו הוא עומד כנגדו, כדי לעמוד על אשיותו הגדולה ולחדור לעומקה והקיפה של גדולתו.

כד דמך ר"ה וכו' אמרין מאן בעי מיהב ליה וכו'. כנראה שחששו שאדם שיכניסו למערת ר"ח מעמיד נפשו בסכנה שאולי אין הדבר לרצון ר"ח ובניו כמו שבאמת לא קבל רבי יהודה עליו הצעתו של אביו ר"ח וכדלקמן, ומפני כן כשהציע עצמו ר"ח אמרו לו שהוא מבקש הזדמנות לנוח במערת ר"ח

ועל ואשכח תלת "דנין". מלת "דנין" אין לה ביאור ופירושי המפרשים כאן ובקה"ר קשים להולמס אולם במעריך הנ"ל גורס תלת דרין, וידוע שהשתמש בירושלמי כת"י כמ"ש בהקדמתו ובספרו בכמ"ק, וחילוף רי"ש בנו"ן הוא ט"ס רגיל ופירוש תלת דרין שלש שורות. ונ"ל בתרגומו העברי נכנס ומצא ג שיטות כתובות בכותל ואלו הם, יהודה בני אחריך ואין עוד, חזקיה בני אחריך ואין עוד, יוסף בן ישראל אחריך ואין עוד, וגירסא זו ופירושו נכון ומרווח. והנה המפרשים לא ביארו מה ליוסף בן ישראל כאן, ואולי שהיה כתוב על כותל המערה לשם דמיון בין ר"ח ובניו לבין יעקב ובנו יוסף שכשם שיוסף היה תלמיד מובהק ליעקב אבינו שכל מה שלמד אצל שם ועבר מסר לו וע"ש זה נקרא בן זקונים כתרגומו ארי בר חכים הוא ליה כמ"ש ברש"י וישב, ויב"ע תרגם ארום איקונין דיוסף דמיין לאיקונין דיליה, אותם הזכרים היו גם בר"ח ובניו!

מכאור שהפירוש הוא יהודה

בני אחריך יש ללכת בכל דבר ואין אחריהם מי שיהיה עוד הסמכות הזו, וכן חזקיה בני וכו', והיינו אם גופל ספק או מחלוקת בין החכמים אחריך יש ללכת. ומעתה יש לבאר גם בנוגע ליוסף שהיה מחלוקת בינו לבין אחיו בדרכי התורה וכמו שכתבו המפרשים בזה, אחריך יוסף בן ישראל יש ללכת וכן אין עוד מי שיש לו סמכות כזו. והביא מעשה דיוסף אחרי שבנוגע לו מפורש בתורה שכאשר פתר כן היה, ואף כבר בראשיתו כתיב ואביו שמר את הדבר.

תפארת ציון

מאן הוא דכלום וכו'. פ"י שלמד את כל התורה [כי מי שלא למד עוד את כל התורה ה"ן עליו הויב ללמד כי עדיין אריך הוא ללמוד דעלמו] ולא למדה לאהר"ס הלא רק דבר נגרמיה כלום היינו שרק למד לפני עננו, נוה ליה חס לא נצרא, כי כל עיקר צריאת האדם צעור"ז הינו הלא נצטיל להטיב לאהר"ס, כי ללמוד צפני עננו ה"י טוב לו יותר להיות צעמס ממעל צמקס הנשמות, דכ"ש ה"י אפשר לו ללמוד בלא שום עירוד צעולס כמו העירדות שיש לאדם צעור"ז כשהוא מלוכש צומר, ולא צא צעור"ז רק להטיב לאהר"ס ללמד לאהר"ס האנשים שנשמתם הינה מהעולמות העליונים, שעי"כ ה"י אפשר להם לזכות בהתורה הלא צעור"ז שהם צעולס אהו עס אהר"ס שנשמותיהם

מהעולמות העליונים דשם מקור התורה. וזכו עיקר ההכליה של עור"ז שיהי צכה הנשמות שהם מעולמות התהוונים לזכות ג"כ בהתורה ע"י הנשמות שהם מעולמות העליונים, דצעולס הצא כל נשמת היא צעולס המיוחד לה וה"י אפשר לה לזכות זה צזה [כמ"ש צשמ"ר פ"י ו"ב ס"ג], ולכן מי שאינו מלמד תורתו לאהר"ס ה"י נוה ליה חס לא נצרא:

ספר

מדרש רבה

ע"פ מתנות כהונה וע"פ

תפארת ציון

אוצר מלא חמדה כולו עוסה אורה אשר האציל ברכה הגאון הצדיק מיקירי קרמא ודופריא כש"ת מרן רבי יצחק זאב יאדלער זצוקלה"ה זיע"א

אמר לון ואנה לא הוינא גלי אמרין ליה את הוית גלי למילף והוא גלי לאלפא. יתב תלת מאה תעניתא אתחזי ליה בחלמיה אמר מאן הוא דכלום דבר בגרמיה כלום נוה ליה אם לא נברא.

עץ יוסף

ג"א"ל יהודה וכו' פי' כשהכניסוהו לרב הוגה במערה א"ל יהודה בנו של רבי חייל הגדול שהיה עם קבור מימין אביו - לרבי חזקיה אחיו - קום כי רב הוגה נא - וכשקם היה עומד לדבר - ונבעת רבי הגא תלמידו של רב הוגה מפני האש - (יוחסין אות ס"ב) :

אמרי היכא נינחיה (ניעייליה למערתא דרבי חייא) רב הונא ריבך תורה בישראל ור' חייא ריבך תורה בישראל ימאן מעייל ליה א"ל רב חנא אנא מעיילנא ליה דאוקמותיה לתלמודאי כי הואי בר תמני סרי שנין ולא הואי קריא ומשמע ליה קמיה וידענא בעובדיה דיומא חר אתהפיכא ליה רצועה דתפילי ויתיב עליה מ' תעניתא עייליה ודהו גני יהודה מימניה דאבוה וחזקיה משמאליה א"ל יהודה לחזקיה יקום מדוכתך דלאו אורח ארעא דקאי רב הונא (אבראי) כי קם קם בהדיה עמודא דנורא חוייה רב חנא איבעית זקפיה לארונא ונפיק ואתא והאי דלא איענש משום דוקף ארוניה דרב הונא !:

בבא מציעא דף פה

ר"ל הוה מציינ מערתא דרבנן כי משא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלשא דעתיה אמר רבש"ע לא פלפלת תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבעת! : לא תעב : יצתה ציטראל - לא האמר זאת ציטראל :

עיון יעקב

איבערמא מיני - מקאמר לון העולם הלל דסל ידעם מהלכו רק שבעה ממנו והוא מזה כנגד מה שיון שלא היה בו מדה נכונה בזה התוכן הוא מישראל לכן הלש דעתו וכבר שלא הלפל הורה כמותו הוא הבורס להוד ע"י סלולא יצא על קול ואמר לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא רבנא שאו כבורס בלא התוכן הורה :

אמש נראה לי - בחלוס : תקיע - ויושב ציטבה של מעלה : ורבי יוחנן אלל רבי חייל לא - אמרתי אני ובי לון רבי יוחנן ראוי ליכב אלל ר' חייל : ובעורין - הרגוס דלפידים : דסצפרא או שפירין עיניה - צבקר ראויה לת עיניו יפת ולערב ראויה דומות כליט קשרפ צבור : אמרי ליה - אמרתי ל : דאמרי - אמרתי ללתיא : טורקא - קהורא : בוטיטי - טילוט סונטלי"אם צלע" : מתניא דמר קא מהניא - תוספתא של אדוני סודר לששה סדרים אני שונה המיד דרבי חייל סדרא לתוספתא כדאמרינן בעלמא רבי לא טבאה רבי חייל מנא ליה ולמרינן כל מהניא דלא מהניא בי רבי חייל ור' אושעיא לא תהבו מינה צבי מדרשא :

אמר רבי זירא אמש נראה לי רבי יוסי (בר רבי) חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ורבי יוחנן אצל מי אמר רבי ינאי ורבי ינאי אצל מי אמר ר' חנינא ורבי חנינא אצל מי אמר רבי חייל אמרתי לו ור' יוחנן אצל רבי חייל לא. אמר לי באתר דזוקין (6) דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן. א"ר חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חוי לי הווא מרבנן דהוה שכית אליהו גביה דלצפרא הוה שפירין עיניה ולאורתא דמיין כד מיקליין בנורא ואמרי ליה מאי האי אמר לי דאמרי ליה לאליהו אחי לי רבננך סלקי במתיבתא דרקיעא א"ל בכוליהו מצית בהו לאיסתבולי לבר מגוהרקא (7) דרבי חייל דלא חסתכל ביה מאי סימניהו ככוליהו אולי מלאכי כי סלקי ונתתי לבר - מגוהרקא דרבי חייל דמנפשיה סליק ונחית ולא מצאי לאוקמי אנפשיא איסתכלי ביה ארתו תרי בוטיטי דנורא ומחיה להווא גברא וסמינהו לעיניה למחר אולי אשתמחי אמערתיה אמינא מתניא דמר מתנינא ואתסאי (8)

מדרשיא באתר דזוקין דנורא ט' - המשל בזה האמא שאו המנפח הגחלים להבעין וצידו הוא צבא אלל באתרא דכבר יש עם זוקין דנורא ובעורין דאש ח"ל לעייל נפחא המנפח עם הגל והאשל צום את ר' חנינא האשיל לנפח שיש צידו להבער האש ולהחזיר התורה ליושנה אלל לעי רבי חייל לון טרך ל שרי יש עם צעורין וזוקין דעבד לה צפעל בלא התוכן ואל"ס מאן מעייל בר נפחא שאו רבי יוחנן שהיה תלמיד רבי ינאי ורבי חנינא להמן שרי לון טרך ל ואפשר שמה האשל קרא ל לר' יוחנן בר נפחא צפרק חלק וכספר יוחסין פירש עמיים אחריס דחוקים ע"ש ור"ק : מתניא דמר מהנינא ואתסאי - ע"י האת דר צב" יעלמות כדאמרינן צפ" האש רבה אגורה צהלק עולמים ט' כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו צבוא"ל כליט שפתוהו דוצבות ט' וק"ל :

עץ יוסף

לבר מגוהרקא דר' חייל דמנפחיה סליק ונחית - פי' כבוד השכינה עלמה סליקא ונחיתא נהדי מגוהרקא דרבי חייל מרוב השיבוהו - כלומר על ידי צבורו וכבודו והנכר לא על ידי שליח - וכבודו והנכר לא יראה האדם והי - והשאה יחא לכיון דהוה מסתכל אתו תרי בוטיטא (פי' טילוטא) דנורא וכמינהו לעיניה - דכל מי שאינו עם על כבוד קונו ומסתכל בכבוד השכינה עיניו כחות - כמו שאמרו המסתכל בקשת עיניו כחות - שהקשת הוא דמות המוקף לו והנכר

בן יהודה

בכותלי המערה עלמן ג"כ עושים קברים, ושם צבקר שבתוך הכותל לון חלל למעלה מזנו, אלל סימחין חללו לגמרי, לכך הולך לזין למעלה על הקברים המוגנים בעזרי כותלי המערה, וממילא יזין גם למעלה מן הארנוות שבתוך המערה :

ודע כי במערה ר"ח לא נקברו אלל רק בני יהודה וחזקיה, ואח"כ נקבר במערה היה רב הוגה ריש גלותא, וכדאיתא במדרש קהלת צפאוק כל אשר תמלא ירך לעשות צחק, וח"ל רב הוגה ריש גלותא אחר לון, כד דמיכנא אשלוני גביה רבי חייל רבא, וכד דמך אסקוניה לארשא דשראל, אמרון כדאי הוא רב הוגה למייתיה הכא גבי ר"ח רבה, מאן עליל ויהב ליה חמן, אמר רבי חני אגא מעייל ליה, אמרו על רבי חני כד הוה בר תמני עשר שנין הוה רגיל תלמודיה, ועוד כי לא ראה קרי מן יומיה, אמרי ליה עלותך את צבי דאנת גברא סבא, ואם דמכת חמן לא אכפת לך, פירוש אתה רולה שחכנים עלמך במערה אלל

ר"ל הוה מליין מערתא דרבנן, הנה בגמרא דף ג"ח איתא שם, רבי צנאה הוה מליין מערתא וכו', ופירש רש"ס ז"ל רבי צנאה אדם גדול וחשוב היה, לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי הגדויקס, אלל אחר לא, כדאמרינן גדולים לדיקוס צמיתין יוטר מוצחיהם, והיה נכנס במערות ומודד ארכן מפעטים, ואח"כ מודד מנחון כנגדו, ועשה שם ליון סוד, כדי להכיר מקום העומאה, ולא יצאו עהרות דרך כאן, שלא יאחיל על הקבר עכ"ל. ומ"ש מודד מנחון כנגדו ועשה שם ליון, ר"ל מודד למעלה בנג המערה, בשעת הארץ שהולכים עליו בני אדם, ולזה קרי ליה חון, אך טדיין ל"ל למאי אלתריך זה, מאחר דאיתא חלל במערה למעלה מן הארון המוגן שם, ואז לון עומאה עולה, וכדאיתא צהלות. ור"ל כי בפנים

רבי חייא, מפני שאתה זקן, ואם תמות עם און אתה משגיח
 בחיים רק תרצה שתשאר עם. אמר להו עבדו לי חזא מילתא,
 אייתון חבלא וקצרו ברנגלי, ואון אנה נפיק מועב, ואם לאו
 תהוון שררין ברנגלי, אתעביד ליה כן, פירוש אמר להם עשו
 לי דבר אחד, הביאו חבל וקצרו אותו ברנגלי ואם אני אלא
 הכי טוב, ואם לאו תהיו נוגרין אותי ברנגלי, ונגון שיביאו
 חבל עם מקנבוס חזק, שא"ל לתתו בשיניו אלא בסכין חדה,
 ויהיה לח שא"ל להסיר קשריו בידים, ועשו לו כן, עאל
 ואשכח הלתא ארונין, ומלא כתוב במערה יהודה בני אחרין,
 ואין עוד, חזקיה בני אחרין ואין עוד, יוסף בן ישראל אחרין,
 ואין עוד, (פירוש שלא הניחו אחרים כמותה) וזקף רבי חני
 עינו להסתכל ושמע קול במערה שא"ל השפל עיניך, וכשאל

מה שהיה
 לו מעלה זו בנוהקת של, שעולה ויורד לבדו בלי סיוע
 מלאכים, על שהיו מעשיו שלמים הכל מיניה וביה, ואינו
 מוצק סיוע מאחרים לקנות הנשבי מן השוק, ולקנות עורות
 מעובדים מן השוק, כן לא יעטרך לסייע המלאכים כשאר
 לדיקים, כי על זה אמר רבי גדולים מעשה, כלומר גדולין
 נאמרו ונכמותן, שעושה גם המכשירין של המנוקש הוא
 בעלמו הכל מידו: 1

משם היה בן שמונים שנה, ונכפלו לו שנותיו ע"כ ע"ש,
 וזוה המעשה הצין גדולת ר"ח וצניו, ולא זכה ליכנס במערה
 ההוא רק רבי חני, וזודאי על אשר סיבן עלמו ליכנס במקום
 מקודש כזה, בעצור כבוד רב הוגא לקיים לוואתו, וזה לאורך
 ימים שנכפלו שנותיו :

אר"מ שנינול כתוב יוסף בן ישראל אחרין, ואין עוד, לא
 ידענו על מי נאמרו דברים אלו, כי שם לא היו
 עם ר"ח אלא רק בניו, ואפשר שבדברים אלו נאמרו על ר"ח
 עלמו, ויהבן הוא היה בחינת היסוד הנקרא יוסף בן ישראל.
 מיכו רחמי בשער הגלגולים הקדמה ל"ז, שכתב וז"ל, אח"כ
 הלך מעט ללד לפין וטעה ללד מערב, ושם נבר ההוא
 אשר שם קונרס מתיחס אנשי עבריה, ויש שם אנסדרה
 אחת צנויה בשלשה כותלים, וקורין אותה העולם מערה
 רבי חייא וצניו, ודע כי באותם החלונות שיש בכותל הפנימי,
 שם קבורים רבי חייא ויהודה וחזקיה בניו, ורז המנוגא
 סבא הנז' תמיד בספר הזוהר, ורז המנוגא ריש גלותא
 שהיה בזמן רבינו הקדוש, והעלו ארנו למערת רבי חייא
 כנו' בתלמוד ע"ל, ועל כן אפשר לומר מ"ש יוסף בן
 ישראל אחרין ואין עוד, קאי על רז המנוגא סבא שהיה
 בחינת היסוד, וזה שנזכר אחר יהודה וחזקיה לפי סדר
 מקימם, כי הוא היה מקימו לפני יותה, וצריך היודע אם
 נאמר זה עליו, או על ר"ח ג'.

משנת יוסף

על אגרות הש"ס

כולל

עיונים, ביאורים, רעיונות נשגבים, מהם להלכהי הלכות
 לתורה וירוש', כהן ועל פי דברי רבותינו גדולי הדורות

ונבחרו שחננו השיריה ברוב דהמיו והסדרו

יוסף ליברמן

מה"ס מסנת יוסף עכ"פ שביעית וסדרת ועד

שיבת "הכותל" ירושלים
 לעילוי נשמת
 ר' לוי ב"ר משה כלאותי ז"ל
 תרומת אשתו וילדיו - לונדון

ויש להבין מאי עדיפותא דר' חייא שמעצמו
 עולה למתיבתא, והרי לכאורה יותר
 כבוד הוא שבאים מלאכים ומוליכים אותו
 למתיבתא דרקייע. וכי יש כבוד ועונג יותר
 מזה, שמלאכיו יצוה לך לשמרך וגו' על
 כפים ישאונך וגו'. וצ"ל דלעלות בעצמו ללא
 עזר וסעד יותר רבותא היא, ואולי זה גם
 כבודו דעייל בלי רשות מתי שירצה.

והנה בעולם הגמול משלמים לכל א'
 כמפעלו, ולכן הצדיקים עולים
 למתיבתא, ממקום משכנם, כשם שבוה
 העולם לא היו עומדים, אלא תמיד היו בבחי'
 הולכים, ומשתדלים תמיד להרבות בתורה
 ועבודה, ככתוב בשו"ת חת"ס (היו"ד סו"ס
 קמ"ט, ומובא בפת"ש יו"ד רס"י קפ"ח) שדרכו של
 ת"ח להרבות תמיד בפרישות, כן שכרם,
 שצדיקים אין להם מנוחה בעוה"ב, כשם
 שלא ישבו במנוחה בעוה"ז. ומשום כך סדר
 לימודם אינו בג"ע במקומם, אלא צריכים
 לעלות למתיבתא. ור' חייא שרבו מעשיו
 בהרבצת תורה מאד, כמ"ש "גדולים מעשי
 חייא". ולכן מדה כנגד מדה אין הוא צריך
 שיוליכוהו לעלות למתיבתא, אלא כשם
 שבעוה"ז התאמץ בכל כוחות עצמו בעבודת
 הבורא ית"ש, כן בעולם העליון עולה הוא
 לבד למתיבתא דלעילא ללמוד תורה במקום
 הגבוה ביותר.]

בן יהודע

ואמרתי לראס כאן בני שירים, אשר שרתי לכבוד
 רז המנוגא סבא, ולכבוד ר"ח וצניו, ורז
 הוגא ריש גלותא, והע"ג דקרו ליה בווה"ק רז המנוגא ולא
 קרו ליה רבי, מכוס דהוה צנצל, אני עשיתי השיר שלו על
 שם רבי, כי צודאי אהקרי רבי אחר שעלה מצנצל לא",
 בעודו בחיים צעוה"ז :

סי' הח"י לנו"ח

הין לי בזכות רבי חייא

ויהודה וחזקיה.

הרביץ תורה בישראל. והורה דת לכל שואל:
 עשה חסד בעזו וא'. גדולים מעשה חייא.
 תכמתו היא תאיר פניו. הוא צדיק תמים ועניו.
 זכותו גם זכות בניו. יגן על עם נחלת יה.
 ישירים הם בלבותם. רבה מאוד מעלתם.
 כי שועתם ותפלתם. כתפילת אבות רצויה.
 למרומים עולים לבדם. לא תשורם עין כל אדם.
 רב יקרם וכבודם. הבה מבני עליה.
 נקבר עכס רב האורת. הוא רב הוגא שר המשרה.
 אשר הרביץ דת ותורה. בכל ימיו אשר היה.
 נראוי היה רב הוגא. שתשרה עליו שבינה.
 אך בכל גרם חסרונה. כי נשיא בתוכה היה.
 ה' תזכור את כל צדקתם. ושים כבוד מנוחתם.
 ומהר הושה בזכותם. תשלח יגון ואליה.
 הון לי בזכות רבי חייא.

ויהודה וחזקיה :